

DİSK ÜYELERİ ARASINDA SALGININ ETKİLERİ:

DURUM • SORUNLAR • ÖNLEMLER

COVID-19 DİSK RAPORU 3

27 NİSAN 2020

- İŞÇİLER ARASINDA COVID-19 POZİTİF ORANI TÜRKİYE ORTALAMASININ ÜÇ KATINDAN FAZLA
- İŞÇİLER ARASINDAKİ VAKA ORANI DAHA HIZLI YÜKSELİYOR
- İŞYERLERİNDE ÖNLEMLER YETERSİZ
- EN AZ 535 DİSK ÜYESİ COVID-19 POZİTİF.
- 34 BİNDEN FAZLA DİSK ÜYESİ İÇİN KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ BAŞVURUSU YAPILDI

COVID-19 VE DİSK RAPORU-3: ÖZET BULGULAR

- **24 Nisan 2020** itibariyle Covid-19'un DİSK üyesi işçiler arasındaki etkilerine ilişkin aşağıdaki özet bulgular tespit edilmiştir.
- **DİSK üyesi işçiler arasında Covid-19 pozitif vaka oranı Türkiye'deki toplam vaka oranının 3,2 katıdır.** DİSK üyesi işçiler arasında pozitif vaka oranı binde 4,1 iken, Türkiye'de Covid-19 pozitif vaka oranı binde 1,3'tür.
- **60 binden fazla DİSK üyesi işçinin Covid-19'dan kaynaklı sağlık ve sosyal etkilere doğrudan maruz kaldığı** saptanmıştır.
- 24 Nisan 2020 tarihi itibariyle **4 DİSK üyesi işçi** Covid-19 sebebiyle hayatını kaybetmiştir.
- DİSK üyesi işçilerin en az **535'inin Covid-19 testi pozitif** çıkmıştır.
- Covid-19 sebebiyle **karantina altında olan DİSK üyesi işçilerin sayısı ise en az 628'dir.**
  - Covid-19'a yakalanan **73 DİSK üyesi** virüsü yenip iyileşmiştir.
- DİSK'in örgütlü olduğu üretime ara verilen veya üretimini durdurulan işyeri sayısı en 56, kapsadığı DİSK üyesi işçi sayısı ise en az **13 bin 754'tür.**
- DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu en az 11 işyerinde çalışmaktan kaçınma hakkı kullanılmıştır. Çalışmaktan kaçınma hakkını kullanan üye sayısı en az **bin 249** olmuştur.
- DİSK'in örgütlü olduğu işyerlerinin en az 131'i kısa çalışma ödeneğine başvurmuştur, başvuruların kapsadığı üye sayısı en az **34 bin 108** iken başvurusu onaylanan işyeri sayısı 58 ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanacak DİSK üyesi işçi sayısı ise en az **15 bin 140'tır.**
- DİSK'in örgütlü olduğu 70 işyerinde evden çalışmaya geçilirken, evden çalışma uygulamasının kapsadığı DİSK üyesi işçi sayısı **2 bin 69** olmuştur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE AÇIKLAMALAR

Covid-19'un çalışma yaşamı ve işçiler üzerinde ciddi sonuçlar doğurduğu ve doğurmaya devam edeceği biliniyor. Zorunlu ve acil işler dışında üretimin durdurulmaması, "Türkiye evde kal" kampanyaları yapılırken işçilerin zorla işe yollanması işçileri salgınla karşı karşıya bırakıyor. İşçiler iş ve geçim kaygısı nedeniyle virüsün yaratacağı risklerle baş başa çalışmaya zorlanıyor.

Öte yandan Covid-19 ekonomiyi doğrudan etkiliyor. Salgın ekonomide ciddi daralmalara, işçiler için iş ve gelir kaybına yol açmakta, işçilerin hem sağlığını hem de iş ve gelirini tehdit etmektedir.

Mart ayı sonu itibarıyla işsizlik sigortası başvurularının 221 bine, kısa çalışma ödeneği başvurularının 3 milyonu aşması salgının yarattığı iş kaybının sadece ilk dalgasıdır. Koronavirüsle mücadele halk sağlığı açısından ciddi önlemler gerektirirken, sosyal ve ekonomik açıdan da kapsamlı ve bütünsel önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Covid-19'un halkın sağlığı üzerinde yarattığı yıkım kadar, sosyal ve iktisadi açıdan yaşanan sonuçlarının da izlenmesi önemlidir. Salgının özellikle işçilerin işi ve geliri üzerindeki etkilerinin ölçülmesi yaşamsal önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ, KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

DİSK, Covid-19 salgının DİSK üyesi işçilerin sağlığı, işi ve geliri üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla düzenli bir araştırma çalışması başlattı. DİSK-AR tarafından yürütülen ve üye sendikalarından sağlanan bilgilerle oluşturulan araştırma, salgın boyunca düzenli olarak tekrarlanacak ve sonuçları yayımlanacaktır.

Araştırma sadece DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyerlerini ve buralarda çalışan DİSK üyelerini kapsamaktadır. Bu açıdan genel bir işçi profilini yansıtmamaktadır. Bu araştırma bir anket değil DİSK üyesi sendikalar ve onların şubeleri ve işyeri temsilcilikleri aracılığıyla toplanan kayda dayalı bilgilerdir.

Araştırma evreni DİSK'in örgütlü olduğu işyerleri ve DİSK üyesi işçilerdir. Ancak veri derlemekte yaşanan çeşitli zorluklar nedeniyle zaman zaman bazı DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyerlerine dair bilgi edinmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın evreni toplam DİSK üyelerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin elinizdeki **24 Nisan 2020 günlü veriler yaklaşık 130 bin DİSK üyesi işçiyi kapsayan verilerdir. Bu sayı toplam 185 bin DİSK üyesi işçinin yaklaşık yüzde 70'ine karşılık gelmektedir.**

Araştırma verileri DİSK'e üye sendikaların örgütlü olduğu işyerlerinden derlenen bilgilerin sendika şubelerine, sendika şubelerinden sağlanan bilgilerin sendika genel merkezlerine ve oradan da DİSK-AR'a iletilmesi yoluyla elde edilmektedir. Bu kapsamda 70'e yakın sorudan oluşan bir anket formu oluşturulmuştur. Bu anket formu üye sendikalar tarafından doldurulmaktadır. Form, sayısal veri derlemeye dayalı kısa soruların yanında açık uçlu sorular da içermektedir.

DİSK'in örgütlenme yoğunluğuna paralel olarak araştırma sonuçları da doğal olarak belirli sendikalar ve işkollarında yoğunlaşmaktadır. Araştırma sonuçları ağırlıkla, genel hizmetler, metal, lastik, tekstil, büro ve güvenlik sektörlerini/işkollarını kapsamaktadır. Diğer işkollarından sağlanan bilgiler örgütlenme düzeyine bağlı olarak daha sınırlı kalmaktadır.

Araştırma haftalık olarak düzenli yapılmaktadır. Araştırmada yer alan sayısal bilgiler birikimli (kümülatif) verilerdir. Eski raporlardaki bilgilerin geçmişe doğru revize edilmesi nedeniyle raporlardaki bilgilerde değişiklikler olabilmektedir.

ANKETTE YER ALAN VE ÜYE SENDİKALARDAN İSTENEN BİLGİLER

- *Covid-19 Testi Pozitif Çıkan, Covid-19 Nedeniyle Karantinada Olan, Covid-19 Şüphesiyle veya Sebebiyle Hayatını Kaybetmiş ve Covid-19 Olup İyileşmiş DİSK Üye Sayısı*
- *Covid-19 Pozitif DİSK Üyesi İşçilerin Çalıştığı İşyeri Sayısı*
- *Covid-19 Nedeniyle Üretime Ara Verilen/Durdurulan İşyeri ve Kapsadığı Üye İşçi Sayısı*
- *Covid-19'a Karşı Gerekli Önlemlerin Alınmadığı ve Bu Nedenle Çalışmaktan Kaçınma Eylemi Gerçekleştirilen İşyeri Sayısı ve Çalışmaktan Kaçınma Hakkını Kullanan Üye İşçi Sayısı*
- *Covid-19 Sebebiyle İşçi Çıkarılan İşyeri Sayısı ve İşten Çıkarılan DİSK Üye İşçi Sayısı*
- *Covid-19 Sebebiyle Kısa Çalışma Ödeneğine Başvuran İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı*
- *Kısa Çalışma Ödeneği Başvurusu Onaylanan İşyeri Sayısı ve Kapsadığı DİSK Üyelerinin Sayısı*
- *Covid-19 Konusunda Kullandırılan İzinlerin Türlerine Göre Dağılımı ve Kapsadığı İşyeri ve DİSK Üye Sayısı*
- *Covid-19 Sebebiyle Uzaktan Çalışmaya Geçilen İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı*
- *Covid-19'a Karşı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemleri*
- *İşkolu veya Sektördeki Genel Duruma İlişkin Gözlem ve Bilgiler*

Bütün sorulara ilişkin cinsiyet temelinde de bilgi istenmektedir. Ancak vaka ve etkilerin cinsiyet temelinde dağılımına ilişkin düzenli ve sistematik veri akışı ne yazık ki elde edilememiştir.

Sendikalardan derlenen sayısal veriler ile diğer değerlendirmeler DİSK-AR tarafından işlenerek bir rapora dönüştürülmektedir.

Elinizdeki raporda yer alan veriler **24 Nisan 2020** tarihinde derlenmiştir.

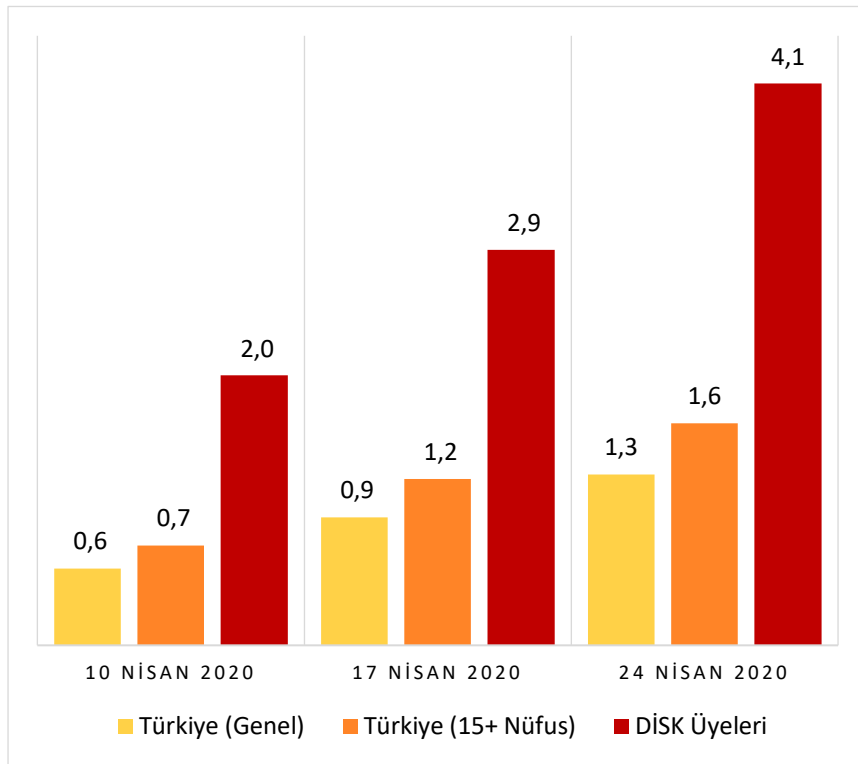
DİSK Covid-19 Raporu, salgın boyunca düzenli olarak yayımlanacaktır.

COVID-19 POZİTİF VAKA ORANI DİSK ÜYESİ İŞÇİLERDE TÜRKİYE’NİN 3,2 KATIDIR

24 Nisan 2020 tarihi itibarıyla DİSK üyesi işçiler arasında Covid-19 pozitif oranı, Türkiye genelindeki Covid-19 vaka oranının 3,2 katı düzeyinde seyretmektedir. DİSK üyesi işçiler arasındaki vaka oranı, Türkiye vaka oranından giderek açılmaktadır.

Türkiye’deki toplam Covid-19 pozitif vaka sayısının Türkiye nüfusuna oranı binde 1,3, vaka sayısının 15 ve üzeri yaştaki Türkiye nüfusuna oranı binde 1,6 iken DİSK üyesi işçiler arasındaki vaka sayısının araştırma kapsamındaki DİSK üyesi işçilere oranı binde 4,1’dir

Grafik: Covid-19 Pozitif Vakalarının Türkiye Nüfusu ve DİSK Üyeleri İçindeki Oranı (Binde)

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, TÜİK ve DİSK-AR verileri.

Açıklama: 10 Nisan 2020 itibarıyla Türkiye toplam Covid-19 pozitif vaka sayısı 47 bin 29, Türkiye nüfusu 83,2 milyon, çalışma çağındaki nüfus 64 milyon, veri alınan DİSK üye sayısı 129 bin 33, Covid-19 pozitif DİSK üye sayısı 257’dir. 17 Nisan 2020 itibarıyla Türkiye toplam vaka sayısı 78 bin 546, Türkiye nüfusu 83,1 milyon, çalışma çağındaki nüfus 64 milyon, veri alınan DİSK üye sayısı 129 bin 33, Covid-19 pozitif DİSK üye sayısı 377’dir. 24 Nisan 2020 itibarıyla Türkiye toplam Covid-19 pozitif vaka sayısı 104 bin 912, Türkiye nüfusu 83,2 milyon, çalışma çağındaki nüfus 64 milyon, veri alınan DİSK üye sayısı 129 bin 33’tür.

Vaka oranları o tarihteki toplam Covid-19 sayısının nüfusa ve veri alınan üye sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Vaka oranları Türkiye ve DİSK üyeleri arasında bin kişide rastlanan Covid-19 pozitif vaka oranını göstermektedir.

10, 17 ve 24 Nisan 2020 tarihli Sağlık Bakanlığı Türkiye toplam Covid-19 pozitif verisi ve DİSK üyeleri arasında toplam Covid-19 pozitif verilerini esas alarak yaptığımız hesaplamalara göre **10 Nisan 2020**’de toplam ülke nüfusuna göre vaka oranı binde 0,6, pozitif vaka sayısının Türkiye’nin 15+ nüfusuna oranı binde 0,7 iken DİSK üyeleri arasında vaka oranı binde 2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik).

Türkiye’deki toplam Covid-19 pozitif vaka sayısının Türkiye nüfusuna oranı binde 1,3, vaka sayısının 15 ve üzeri yaştaki Türkiye nüfusuna oranı binde 1,6 iken DİSK üyesi işçiler arasındaki vaka sayısının araştırma kapsamındaki DİSK üyesi işçilere oranı binde 4,1’dir.

10 Nisan 2020 itibariyle DİSK üyesi işçiler arasında Covid-19 pozitif vaka oranı Türkiye oranının 3,3 katı, 15+ yaştaki Türkiye nüfusuna oranının 2,9 katıdır.

17 Nisan 2020 tarihli verilere göre Türkiye geneli toplam pozitif vaka sayısının Türkiye nüfusuna oranı binde 0,9 iken, pozitif vakaların 15+ yaş Türkiye nüfusu içindeki nüfusa oranı binde 1,2, DİSK üyesi işçiler arasında ise binde 2,9'dur (Grafik). 17 Nisan'da **DİSK üyeleri arasındaki vaka oranı Türkiye vaka oranının 3,2 katı, 15+ yaş nüfusun ise 2,4 katıdır.**

24 Nisan 2020 tarihli son verilerde de benzer eğilim devam etmekte ve artmaktadır. Türkiye'deki toplam Covid-19 pozitif vaka sayısının Türkiye nüfusuna oranı binde 1,3, vaka sayısının 15 ve üzeri yaştaki Türkiye nüfusuna oranı binde 1,6 iken DİSK üyesi işçiler arasındaki vaka sayısının araştırma kapsamındaki DİSK üyesi işçilere oranı binde 4,1'dir. 24 Nisan 2020 tarihinde **DİSK üyeleri arasındaki vaka oranı Türkiye vaka oranının 3,2 ve 15+ yaştaki nüfustaki oranın 2,6 katıdır.**

Üç haftanın verisi de aynı sonucu teyit etmektedir. **İşçiler arasında Covid-19 pozitif oranı gerek genel nüfusa göre gerekse çalışma çağındaki nüfusa göre oldukça yüksektir.** Öte yandan DİSK verileri sendikalı işyerlerinde çalışan işçileri yansıtmaktadır. Sendikasız ve kayıtsız işyerlerinde Covid-19 pozitif oranının çok daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Bu tablo işçilerin genel ortalamaya göre çok daha büyük risk altında olduğunu, **zorunlu ve acil olmayan işlerde çalışmaya devam edilmesinin riski artırdığını net bir şekilde ortaya koymaktadır.** İşçilerin çalışmaya devam etmesi virüs bulaşma riskini artırmaktadır.

COVID-19 POZİTİF VAKA SAYISI, KARANTİNA VE YAŞAMINI YİTİRENLER

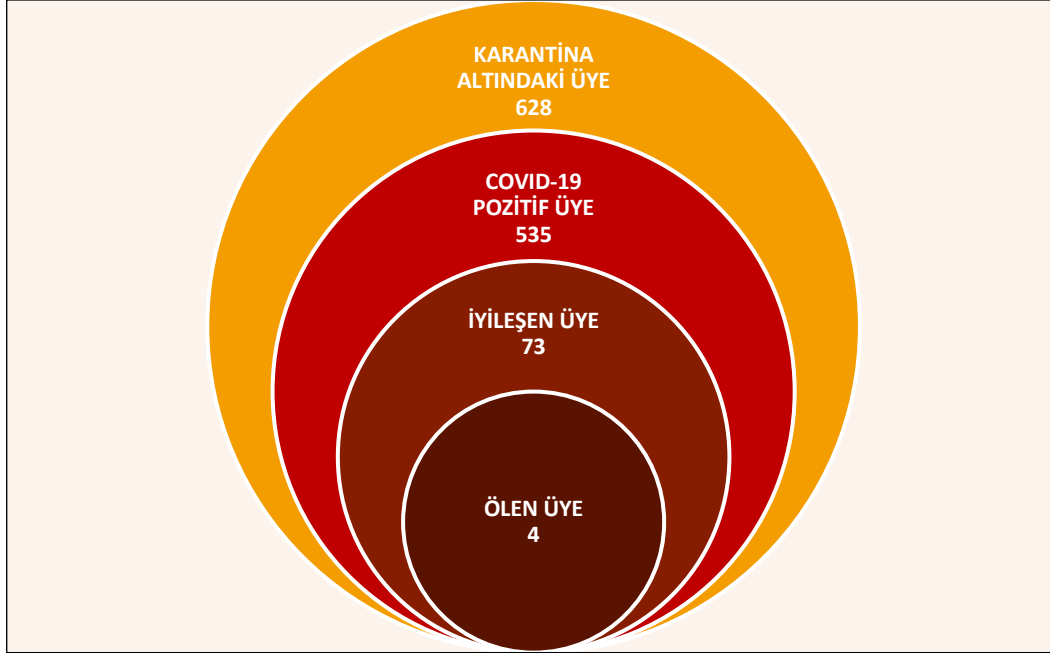
Bugüne kadar DİSK üyesi işçilerin **en az 535'inin Covid-19 testi pozitif** çıkmıştır. DİSK'in örgütlü olduğu en az 84 işyerinde Covid-19 pozitif vaka saptanmıştır. Covid-19 sebebiyle **karantina altında olan DİSK üye sayısı ise en az 628'dir.** Ne yazık ki Covid-19 sebebiyle **4 DİSK üyesi hayatını kaybetmiştir.** Aydoğan Adagömelî (Genel-İş), Ragıp Çakar (Lastik-İş), Hasan Oğuz (Dev Yapı-İş), Ahmet Serdival (Sine-Sen) Covid-19 sebebiyle veya şüphesiyle hayatını kaybeden DİSK üyeleridir. 24 Nisan 2020 tarihi itibariyle Covid-19'a yakalanıp **iyileşen DİSK üye sayısı ise 73** olmuştur.

DİSK üyeleri arasında pozitif vaka sayılarının en yüksek olduğu işkolu metal ve genel işler işkollarıdır. DİSK Birleşik Metal-İş'in örgütlü olduğu 123 işyerinin en az 32'sinde Covid-19 testi pozitif çıkan üyeler bulunmaktadır. Metal işkolunda DİSK Birleşik Metal-İş üyeleri arasında 156 pozitif vaka saptanmıştır.

Genel-İş üyeleri arasında pozitif vaka sayısı 118'tir. DİSK Genel-İş'in örgütlü olduğu 375 işyeri arasında pozitif vaka sayısının olduğu işyeri sayısı en az 35'tir. Lastik-İş üyeleri arasında da vaka sayısı artmaktadır. Covid-19 pozitif çıkan üye sayısı 62'ye yükselmiştir.

84 işyerinde DİSK üyesi en az 535 işçinin Covid-19 testi pozitif çıkmıştır. Karantina altında olan DİSK üye sayısı ise en az 628 iken 4 DİSK üyesi hayatını kaybetmiştir.

Şekil 1: Covid-19 Testi Pozitif Çıkan, Covid-19 Nedeniyle Karantinada Olan, Covid-19 Olup İyileşmiş ve Covid-19 Şüphesiyle veya Sebebiyle Hayatını Kaybeden DİSK Üye Sayısı

Gıda, savunma ve güvenlik ile dokuma, hazır giyim işkolları DİSK bünyesinde Covid-19 pozitif üye sayılarının yüksek olduğu diğer işkollarıdır. DİSK Gıda-İş sendikasının işkolundan derlediği bilgilere göre İstanbul, İzmir ve Kırklareli başta olmak üzere gıda işçileri arasında vaka sayısı artıyor.

Karantinadaki DİSK üye sayısının en yüksek olduğu işkolu genel işlerdir. En az 274 Genel-İş üyesi Covid-19 nedeniyle karantina altındadır. Lastik-İş'in ise en az 134 üyesi karantina altındadır. Metal, savunma ve güvenlik ile inşaat karantina altında olan DİSK üyelerinin yoğunlukta olduğu diğer işkollarıdır

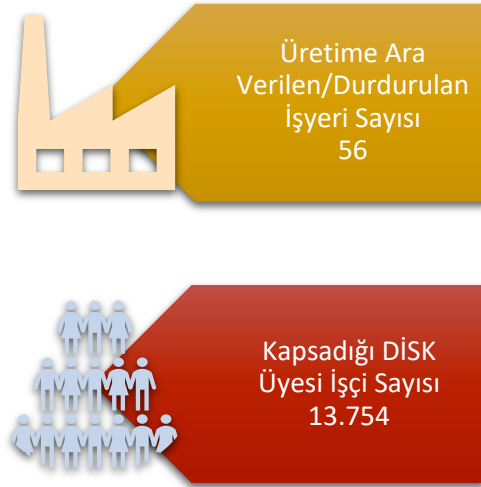
Bu işkollarında alınan önlemlere rağmen vaka sayıları artmakta, işçiler ise ısrarla üretime zorlanmaktadır. Sendikaların uyarısıyla alınan işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerine rağmen üretimin devam ettirilmesi ısrarı işçiler arasında vaka sayısını artırmaktadır.

ÜRETİME ARA VERİLEN İŞYERLERİ VE KAPSADIĞI İŞÇİ SAYISI

Türkiye'de Covid-19 salgının yayılma hızı sebebiyle her geçen gün vaka sayısının ve can kaybının artması sonucu bazı fabrikalar üretimine ara verdi veya üretimini durdurmuştur. Bu uygulamanın bir sebebi işçileri virüsün bulaşma riskinin fazla olduğu alanlardan uzak tutmak iken, kimi işyerleri içinse sebep talebe bağlı olarak üretimin düşmesi olmuştur. Ayrıca ithal ara veya yarı mamül madde kullanan bazı işyeri de üretime ara vermiştir.

Şekil 2: Covid-19 Sebebiyle Üretime Ara Verilen/Üretimi Durdurulan İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı

Bugüne kadar üretime ara verilen veya üretim durdurulan işyerlerinde çalışan toplam DİSK üyesi işçi sayısı en az 13 bin 754'tür. Üretime ara verilen veya üretimi durdurulan işyeri sayısı en fazla petrol, kimya, lastik, plastik ve ilaç işkolundadır. Covid-19'un başından beri DİSK Lastik-İş'in örgütlü olduğu en az 19 işyerinde üretime ara verilmiş veya üretim durdurulmuştur. Üretime ara verilen veya durdurulan işyerlerinde en az 7 bin 810 Lastik-İş üyesi çalışmaktadır. İkinci sıradaki işkolu ise tekstil olarak görülmektedir. En az 4 bin 22 DİSK Tekstil üyesi işçinin çalıştığı 12 işyerinde üretime ara verilmiş veya üretim durdurulmuştur.

Bazı işyerleri belirli süreliğine üretimi durdurmuşken bazıları belirsiz süreli olarak işi durdurmuştur. Covid-19'un görülmeye başladığından beri örgütlü oldukları işyerlerinden Birleşik Metal-İş'te 8, Dev Turizm-İş'te 14, Dev Yapı-İş'te 2, Güvenlik-Sen'de 1, Lastik-İş'te 19, ve Tekstil'de 12 olmak üzere toplam 56 işyerinde üretime ara verildi veya üretim durduruldu. Geçtiğimiz haftaya göre tekstil ile petrol, kimya, lastik, plastik ve ilaç işkolunda üretime ara verilen veya üretimi durdurulan işyerleri sayısının arttığı görülmüştür.

Bugüne kadar üretime ara verilen veya üretimi durdurulan işyerlerinde çalışan DİSK üyesi işçi sayısı en az 13 bin 754'tür.

DİSK Gıda-İş sendikası tarafından işkolundan derlenen bilgiye göre restoran zincirlerine bağlı işletmelerin bazıları üretime ara verdi. Ancak gıda tüketimi artışı ve stok artışından dolayı bazı işletmeler fazla mesai yapıyor. DİSK üyesi sendikalardan gelen bilgilere göre sokağa çıkma yasaklarının yaygınlaşmasından itibaren çeşitli işkollarında telafi çalışması uygulamasının sıklaştığı görüldü.

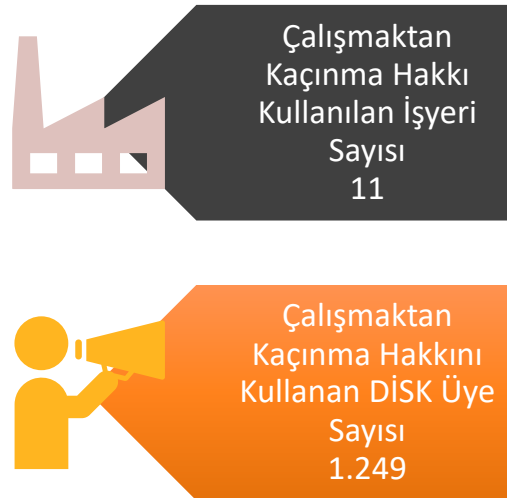
Üretimi durdurulan veya üretime ara verilen işyerlerinden bazıları geçtiğimiz haftadan bu yana çeşitli şekillerle çalışmaya tekrar başlamıştır. Birleşik Metal-İş'in örgütlü olduğu ve üretime ara işyerlerinin bir kısmı üretime tekrar başladı, bir kısmı ise kısa çalışmaya geçti. Lastik-İş'te 2 bin 24 üyenin çalıştığı 1 fabrikada üretim tekrar başladı. Lastik-İş'ten verilen bilgiye göre üretime başlayan işyerlerinden varlıkların sayısı düşürüldü.

COVID-19 NEDENİYLE ÇALIŞMAKTAN KAÇINMA EYLEMLERİ

DİSK, salgın sürecinin başından itibaren çalışanların hem kendi sağlıklarını hem de halk sağlığını korumak amacıyla işe gitmeme, işten kaçınma hakkı olduğunu savunmaktadır. 6331 sayılı Yasa'nın 13. maddesinde açıkça belirtildiği gibi ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda işçiler gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınma hakkını sahiptir. DİSK üyesi işçiler pozitif vaka tespit edilen ve gerekli önlemlerin alınmadığı işyerlerinden başlayarak bu hakkı kullanmaya devam etmektedir.

Bugüne kadar DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu veya üyelerinin bulunduğu 11 işyerinde çalışmaktan kaçınma hakkı kullanıldı. 24 Nisan 2020 tarihi itibarıyla çalışmaktan kaçınma hakkını kullanan DİSK üyesi işçi sayısı ise en az bin 249 oldu. Çalışmaktan kaçınma hakkını kullanan 11 işyerinin 8'i DİSK Birleşik Metal-İş sendikasının örgütlü olduğu işyerleridir. Bu işyerlerinde bin 221 Birleşik Metal-İş üyesi işçi çalışmaktan kaçınma hakkını kullanmıştır.

Şekil 3: Çalışmaktan Kaçınma Eylemi Gerçekleştirilen İşyeri Sayısı ve Çalışmaktan Kaçınma Hakkını Kullanan DİSK Üyelerinin Sayısı

Bugüne kadar 11 işyerinde en az bin 249 DİSK üyesi işçi çalışmaktan kaçınma hakkı kullandı.

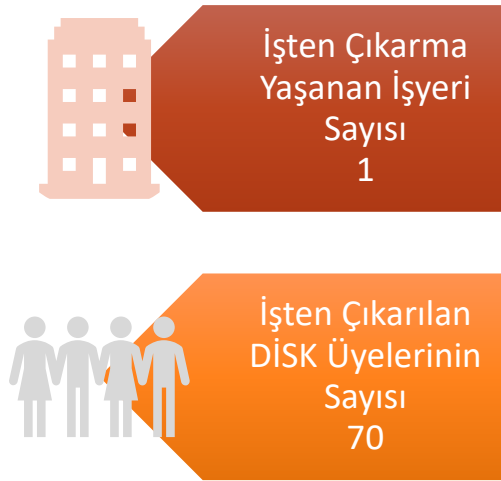
Galataport şantiyesinde Covid-19 pozitif vakalar çıkmasına rağmen inşaatla devam edildiği için Dev Yapı-İş Avrupa yakası temsilcisi Hasan Oğuz hayatını kaybetti. Bunun üzerine Dev Yapı-İş 14 Nisan 2020 tarihinde basın açıklaması yaptı ve inşaat 4 Mayıs'a kadar durduruldu. Çalışmaktan kaçınma hakkını kullanan Dev Yapı-İş üyelerinin bir kısmı ise Fortis Sinanlı'nın Fikirtepe şantiyesinde çalışmaktadır.

Savunma ve güvenlik işkolundaki Güvenlik-Sen'in verilerine göre bir işyerinde ortak çalışma alanı içinde bir işçinin Covid-19 test sonucunun pozitif çıkmasından sonra diğer işçiler işten kaçınma hakkını kullandı. Bütün işçilere test yapıldı ve üyelerin test sonuçlarının negatif çıkmasının ardından üretime yeniden başlandı.

İŞTEN ÇIKARILAN DİSK ÜYESİ İŞÇİ SAYISI

DİSK, Covid-19 salgının başından itibaren işten çıkarmaların yasaklamasını savunmaktadır. Salgının sosyal tahribatını önlemenin en önemli yollarından biri işten çıkarmaların yasaklanmasıdır. İşten çıkarma yasağı oldukça eksik ve sorunlu bir uygulama olarak 7264 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte 17 Nisan 2020 tarihinde başlamıştır. Ancak bu tarihe kadar yüz binlerce işçinin işten çıkarıldığı tahmin edilmektedir. Nitekim Mart 2020 sonu itibarıyla aylık işsizlik sigortası başvurusu yapan 220 bin 865 işçi vardır. Bu sayıya işsizlik ödeneğini hak edemeyenler ile kayıt dışı çalıştırılan işçiler dahil değildir.

Şekil 4: Covid-19 Sebebiyle İşçileri İşten Çıkaran İşyeri Sayısı ve İşten Çıkarılan DİSK Üye Sayısı

Sendikal örgütlülüğün olduğu işyerlerinde Covid-19 nedeniyle işten çıkarmaların daha az olduğu gözlenmektedir. DİSK üyesi işçilerin Covid-19 nedeni işten çıkarmalardan çok az etkilendiği ve DİSK üyesi sendikaların işten çıkarmaları önlemede başarılı oldukları görülmektedir. Sendikal örgütlülük Covid-19 nedeni işten çıkarmaları sınırlamakta etkili olmuştur. Ancak sendikalı olmayan işyerlerinde Covid-19 nedeniyle ciddi bir işten çıkarma yaşandığı bildirilmektedir.

Covid-19 nedeniyle bir işyerinde 70 DİSK üyesi işçi işten çıkarıldı.

DİSK üyesi Güvenlik-Sen'in örgütlü olduğu bir AVM'de 120 güvenlik çalışanın 70'i AVM'nin Covid-19 önlemleri çerçevesinde kapatılması nedeniyle işten çıkarıldı. İşten çıkarılan 70 Güvenlik-Sen üyesinin 15'i kadın, 55'i ise erkektir.

Limter-İş, tersane şirketlerinin taşeron işçileri işten çıkarmaya başladığını ve tersanelerde taşeron işçi sayısının yarıya düştüğünü rapor etmişti. Limter-İş'ten aldığımız bilgiye göre tersanelerde taşeron işçilere yönelik işten çıkarmalar devam ediyor.

DİSK Dev Turizm sendikası'ndan verilen bilgiye göre konaklama ve eğlence işkolunda Dev Turizm'in örgütlü olmadığı işyerlerinde 994 işçi Covid-19 nedeniyle ya işsiz ya işten çıkarılmış ya da sezona hiç başlayamamıştır.

DİSK Cam Keramik-İş'ten aktarılan bilgiye göre işkolunda faaliyet gösteren 371 işçinin çalıştığı bir fabrikada Covid-19 bahanesiyle işten atmalar yaşanmıştır ve 25'e yakın işçi işten çıkarılmıştır.

KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ (KÇÖ) UYGULAMALARI

Kısa çalışma ödeneği Covid-19'un yaratacağı sosyal tahribata karşı işçilerin gelirinin korunması için DİSK tarafından sürecin başından itibaren dile getirilen bir uygulamadır. DİSK, kısa çalışma ödeneğinin Covid-19 nedeniyle iş ve gelir kaybına uğrayan bütün işçiler için önkoşulsuz uygulanmasını savunmaya devam ediyor.

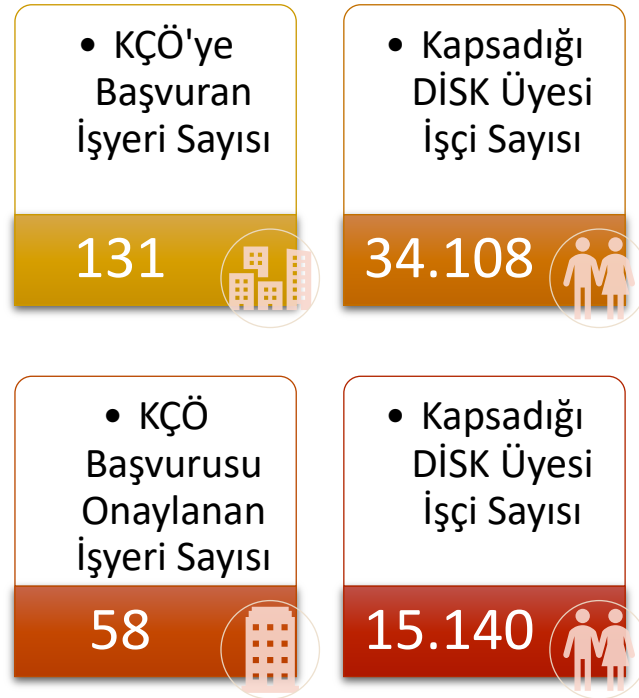
131 işyerinde 34 binden fazla DİSK üyesi işçi için kısa çalışma başvurusu yapıldı.

DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu en az 131 işyerinde kısa çalışma ödeneğine başvurulurken, bu başvuruların kapsadığı üye işçi sayısı 24 Nisan itibariyle en az 34 bin 108'dir. 24 Nisan 2020 itibariyle başvurusu onaylanan işyeri sayısı en az 58 ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanacak DİSK üye sayısı ise en az 15 bin 140'tır.

DİSK Birleşik Metal-İş'in örgütlü olduğu 62 işyerinde 15 bin 13 üyeyi kapsayan kısa çalışma ödeneği başvurusu yapıldığı bildirildi. Başvuran 49 işyerinin kısa çalışma ödeneği başvurusu onaylanmıştır. Onaylanan kısa çalışma ödeneği başvurularının kapsadığı Birleşik Metal-İş üye sayısı 12 bin 685'tir.

24 Nisan 2020 tarihinde bu işkolundaki DİSK üyesi Lastik-İş'in örgütlü olduğu 7 bin 70 üyeyi kapsayan 18 işyeri kısa çalışma ödeneğine başvurmuştur. Lastik-İş'in örgütlü olduğu 1 işyerinin başvurusu onaylanmıştır ve bu kapsamdaki üye sayısı 429'dur.

Şekil 5: Covid-19 Sebebiyle Kısa Çalışma Ödeneğine Başvuran DİSK'in Örgütlü Olduğu İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı ile Başvurusu Onaylanan İşyeri Sayısı ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı

Genel-İş'in örgütlü olduğu 14 işyerinde 4 bin 227 üyeyi kapsayan kısa çalışma ödeneği başvurusu gerçekleşmiştir. Kısa çalışma ödeneği başvurularının yaygınlaştığı diğer işkolları ise dokuma, hazır giyim ve deri, konaklama ve eğlence ile büro, ticarettir.

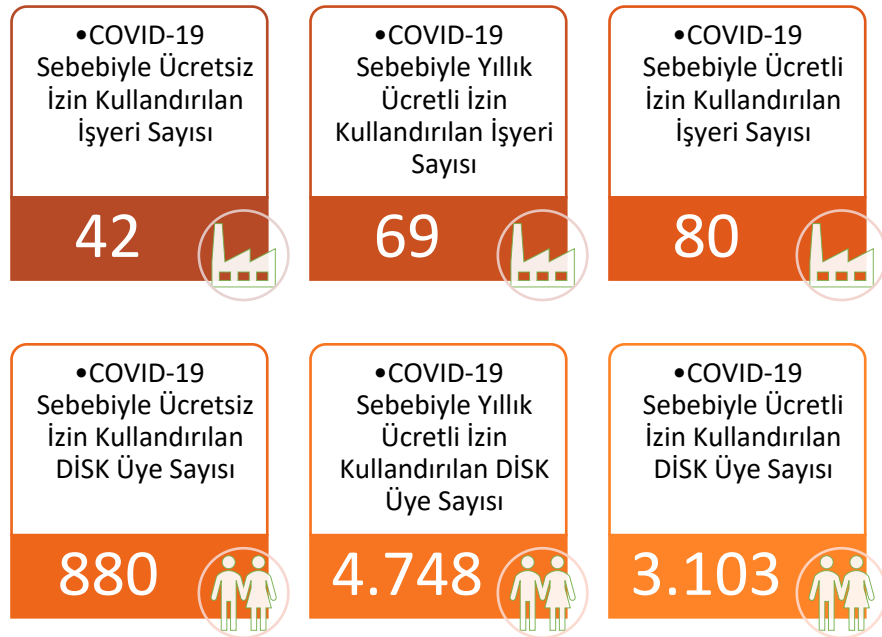
DİSK üyesi sendikaların örgütlü olmadığı işyerinde de kısa çalışma ödeneğine başvurular söz konusudur. DİSK üyesi Cam Keramik-İş ve Gıda-İş'ten derlenen bilgilere göre bu işkollarında faaliyet gösteren işyerlerinde kısa çalışma ödeneğine başvurular yaşanmaktadır. DİSK Dev Sağlık-İş'ten verilen bilgilere göre bazı özel hastaneler de kısa çalışma ödeneğine başvurmuştur.

COVID-19 NEDENİYLE İZİN KULLANIMI

Bilindiği gibi Covid-19'un görülmeye başlamasıyla birlikte işyerlerinde çalışma şekilleriyle ilgili bazı değişiklikler oldu. DİSK, bu konuda sürecin başından itibaren işten çıkarmalara ve ücretsiz izin uygulamalarına karşı çıktı ve tüm işçilere ücretli izin verilmesini talep etti.

İzin uygulamaları Covid-19'un ilk başladığı günlerde 65 yaş ve üzeri işçiler ile kronik hastaların oluşturduğu "riskli grup" olarak adlandırılan gruba yönelik iken, Covid-19'un yayılmasıyla birlikte üretimi durdurulan/ara verilen işyerlerinin çoğalmasıyla buralarda çalışan işçiler arasında da yaygınlaştı.

Şekil 6: Covid-19 Nedeniyle Kullandırılan İzin Türlerine Göre İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üye Sayısı

DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyerlerinde ücretsiz izin kullanımı sınırlı düzeyde kalırken, ücretli izin ve yıllık izin uygulaması daha yaygın olarak kullanılmaktadır. DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu en az 42 işyerinde işçilere ücretsiz izin kullandırılırken, bu izinlerin kapsamı en az 880 DİSK üyesi oldu. DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyerlerinin en 69’unda işçilere yıllık ücretli izinleri kullandırıldı ve en az 80’inde ise işçiler Covid-19 nedeniyle ücretli izne ayrıldılar. Yıllık izinler en az 4 bin 748 ve ücretli izinler en az 3 bin 103 DİSK üyesi işçiyi kapsamaktadır.

Covid-19 nedeniyle 4 bin 700’den fazla DİSK üyesi işçi ücretli izin kullanırken, 3 bin 100’den fazla işçi yıllık izin kullandı.

Yıllık ücretli izin kullandırılma uygulamasının ise metal ve petrol, lastik, plastik, kimya ve ilaç ile sağlık ve sosyal hizmetler işkollarında çalışan DİSK üyesi işçiler arasında daha sık görüldüğünü söylemek mümkündür. DİSK üyesi işçilerden ücretsiz izin kullandırılanların yaygın olarak görüldüğü işkolları ise konaklama ve eğlence ile sağlık ve sosyal hizmetler oldu.

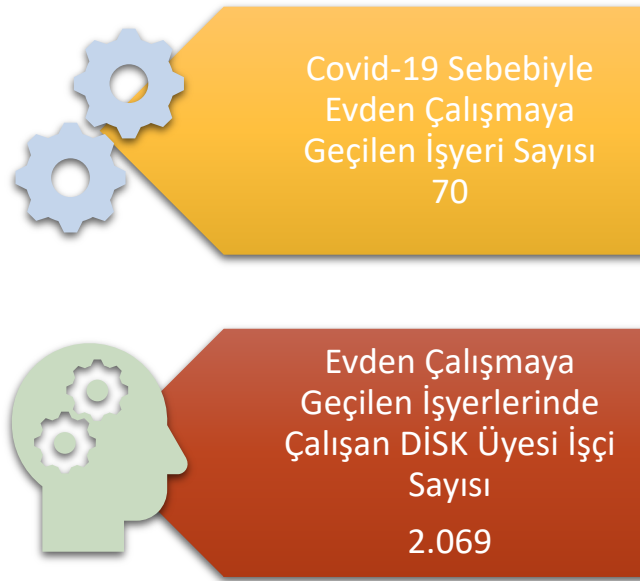
Birleşik Metal-İş Sendikası Araştırma Merkezi’nin (BİSAM) metal sektöründe yapmış olduğu ve ikincisi yayımlanan “Metal Sektöründe Covid-19 Salgını Araştırması” işçiler arasında ücretli izin talebi yüzde 92 seviyesinde olup, işçilerin ücretli izin talebinde ısrarlı olduğunu görülmüştür.

DİSK Birleşik Metal-İş’in ulaştırdığı verilere göre örgütlü olduğu 44 işyerinde 2 bin 439 üyeyi kapsayan ücretli izin uygulaması söz konusudur. Birleşik Metal-İş’in örgütlü olduğu 32 işyerinde 2 bin 216 üye işçiye yıllık izin kullandırılmaktadır. Aynı sendikanın 9 üyesinin çalıştığı 3 işyerinde ise ücretsiz izin uygulamasına geçilmiştir.

DİSK Dev Sağlık-İş sendikası'ndan edilen bilgilere göre sağlık ve sosyal hizmetlerde özel hastanelerin ve tıp merkezlerinin işçilere ücretsiz izin kullandığı görülmektedir. Ücretsiz izin uygulamalarının yaygın olduğu diğer işkolları ise maden ve taş ocağı, basın, habercilik ve gazetecilik, inşaat, çimento, toprak, cam ve gıda sanayii olarak görülmektedir.

COVID-19 VE EVDEN ÇALIŞMA UYGULAMALARI

Şekil 7: Covid-19 Sebebiyle Evden Çalışmaya Geçilen İşyeri ve Kapsadığı DİSK Üyesi İşçi Sayısı

Salgının başlamasıyla çalışma şekillerinde meydana gelen değişikliklerin bir bölümü uzaktan/evden çalışmaya geçme şeklinde gerçekleşmiştir. Salgının yayılmasını engelleme ve bulaşma riskine karşı bazı işyerleri evden çalışmaya geçmiştir. Evden çalışma, bazı işyerleri için tüm işçileri kapsarken bazılarında işçilerin bir kısmını kapsamaktadır. Evden çalışmaya geçen bazı işyerlerinde ise nöbetleşe/dönüşümlü çalışma da söz konusudur.

Covid-19 salgının nedeniyle evden çalışmaya geçen DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu işyeri sayısı 70, kapsadığı üye işçi sayısı ise 2 bin 69 olmuştur.

Uzaktan çalışmaya geçen DİSK üyesi işçilerin büyük bölümü Sosyal-İş'te örgütlüdür. 54 işyerinden bin 17'si kadın 2 bin 3 Sosyal-İş üyesi evden çalışmaya geçmiştir. Sosyal-İş'ten verilen bilgilere göre özellikle büro çalışmaları yürüten işyerleri evden üretim, dönüşümlü veya nöbetleşe çalışmaya başlamıştır.¹

Basın, yayın ve gazetecilik işkolunun televizyon, internet medyası ve gazete ve dergi ağırlıklı -matbaa çalışanları hariç- çalışanlar uzaktan çalışmaya geçmiştir. Basın-İş'in üyelerinin

¹ Önceki raporlarda yer alan evden ve uzaktan çalışmaya ilişkin veriler ilgili sendikalar tarafından revize edilmiştir.

bulunduğu 12 işyerindeki 29'u kadın olmak üzere 52 DİSK üyesi uzaktan çalışmaya geçmiş durumdadır.

DİSK üyesi Dev Turizm-İş'ten verilen bilgiye göre 10 üyenin çalıştığı 1 işyeri uzaktan çalışmaya geçmiştir.

DİSK üyesi Limter-İş, Cam Keramik-İş ve Gıda-İş sendikalarından derlenen bilgilere göre bu işkollarındaki çeşitli işyerlerinde “beyaz yakalı” işçiler uzaktan çalışmaya geçmiştir.

COVID-19'UN DİSK ÜYELERİNE ETKİSİ- ÖZET TABLO

Tablo: Covid-19'dan Etkilenen DİSK Üyelerine İlişkin Özet Tablo

	10 Nisan 2020		17 Nisan 2020		24 Nisan 2020	
	Üye Sayısı	İşyeri Sayısı	Üye Sayısı	İşyeri Sayısı	Üye Sayısı	İşyeri Sayısı
Covid-19 Pozitif Olan	257	-	377	-	535	84
Covid-19 Sebebiyle Karantinada Olan	407	-	646	-	628	-
Covid-19 Sebebiyle Yaşamını Yitiren	3	-	3	-	3	-
Covid-19 Şüphesiyle Yaşamını Yitiren	1	-	1	-	1	-
Covid-19 Olup İyileşen	-	-	68	-	73	-
Üretimi Ara Verilen ve/veya Durdurulan	11.079	47	12.446	48	13.754	56
Çalışmaktan Kaçınma	1.005	9	1.249	11	1.249	11
İşten Çıkarma	70	1	1	70	70	1
Kısa Çalışma Ödeneğine Başvuran	27.448	108	30.785	112	34.108	131
Kısa Çalışma Ödeneği Başvurusu Onaylanan	11.845	49	11.021	49	15.140	58
Covid-19 Sebebiyle Ücretsiz İzin Kullandırılma	918	24	863	39	880	42
Covid-19 Sebebiyle Yıllık Ücretli İzin Kullandırılma	3.561	29	4.787	66	4.748	69
Covid-19 Sebebiyle Ücretli İzin Kullanma	832	38	3.169	80	3.103	80
Evden Çalışma	5.964	67	5.981	66	2.069	70

Not: Haftalık veriler hem birikimli olmalarından hem de revize edilmelerinden dolayı değişiklik gösterebilmektedir.

Covid-19'un etkileri açısından DİSK üyelerinin durumu yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. 24 Nisan 2020 tarihi itibarıyla DİSK üyesi **en az 535'inin Covid-19 testi pozitif olarak sonuçlanmıştır**. 10 Nisan 2020 tarihindeki vaka sayısı ile karşılaştırıldığında vaka sayısının 2 kattan fazla arttığı görülmektedir. Covid-19 sebebiyle **karantinada olan DİSK üye sayısı ise en az 628'dir**. Bugüne kadar 4 DİSK üyesi Covid-19 sebebiyle veya şüphesiyle hayatını kaybetmiştir.

Veri toplanabilen 130 bin civarındaki DİSK üyesi işçi içinde Covid-19'un sağlık ve sosyal etkilerine bir şekilde maruz kalan DİSK üyesi işçilerin sayısı 60 binin üzerindedir. Türkiye'deki düşük sendikalaşma kapsamı ve sendikal korumanın sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda tüm işçi sınıfı için bu oranın çok daha artacağı açıktır.

24 Nisan 2020 tarihi itibarıyla DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu **üretime ara verilen veya üretimi durdurulan işyeri sayısı en az 56, kapsadığı işçi sayısı en az 13 bin 754 olmuştur.** Çalışmaktan kaçınma hakkını kullanan DİSK üye sayısı ise en az bin 249'dur. Bu süreçte işten çıkarılan üye sayısının en az 70 olduğu tespit edilmiştir.

DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu kısa çalışma ödeneğine başvuran işyeri sayısı en az 131, kapsadığı üye işçi sayısı en az 34 bin 108'tir. Başvurusu onaylanan işyeri sayısı en az 58 iken kısa çalışma ödeneğinden yararlanan DİSK üye sayısı ise en az 15 bin 140'tır.

DİSK'e üye 880 işçi ücretsiz izne çıkarılmıştır. Yıllık ücretli izin kullandırılan üye sayısı en az 4 bin 747 olarak tespit edilmiştir. **En az 3 bin 103 DİSK üyesi salgın sebebiyle ücretli izne ayrılmıştır.** Salgın sürecinde evden çalışma uygulamasına geçen üye sayısı ise en az 2 bin 69 olmuştur. DİSK'e üye sendikaların örgütlü olduğu en az 70 işyeri uzaktan çalışmaya geçmiştir.

İŞKOLLARINDA YAŞANAN DİĞER SORUNLAR VE ÖNLEMLER

DİSK üyesi sendikalardan gelen bilgilere göre faaliyeti sürdüren işyerlerinde genel olarak maske, eldiven, dezenfektan gibi virüse karşı koruyucu ekipmanların sağlanması, çalışma sürelerinin kısaltılması, dönüşümlü çalışma, çalışanlar için bilgilendirici afişler asılması, ortak kullanım alanlarının sınırlandırılması, üretim alanları ile işyeri kapsamına giren yerlerin ve servislerin sıklıkla dezenfekte edilmesi, ateş ölçümü, yemekhanelerde tek kullanımlık plastik ürünlerin tercih edilmesi gibi önlemler alınıyor. Soyunma alanları ve yemekhanelerde gerekli fiziksel mesafeler dikkate alınarak yeniden düzenleniyor. Sendikalardan gelen bilgiye göre servis sayılarının arttırılarak bir araçta az sayıda işçinin taşınması sağlanıyor, kronik hastalığı olanların büyük bölümü idari izne çıkarılıyor, bir bölümü ise yıllık izinlerini kullanıyor. Servisler dezenfekte ediliyor. İnşaat işkolundan edinilen bilgilere göre işçilerin kaldığı koğuşlarda sayılar düşürüldü. Dezenfektan sayıları artırıldı. Yemekhanede çapraz oturma düzenine geçildi. Ancak bu önlemlere rağmen zorunlu ve acil işler dışında işlerin durdurulmamasının riskleri artırdığı vurgulanmaktadır.

BİSAM'ın "Metal Sektöründe Covid-19 Salgını Araştırması" işçilerin 2 metreden daha az bir mesafede çalıştığını göstermektedir. **2 metreden fazla mesafede çalışan işçilerin oranı sadece yüzde 14,9'dur.** İşçilerin fiziki mesafe kurallarına uymayan bir biçimde çalıştırılması virüsün yayılması açısından riskli bir durum yaratmaktadır. Bunun bir sonucu olarak alınan önlemlere karşın **işçilerin yüzde 87'si kendisini işyerinde risk altında hissetmeye devam etmektedir.**

Çeşitli işkollarında örgütlü DİSK üyesi sendikalardan gelen bilgilere göre yaşanan diğer sorunları şöyle özetlemek mümkündür.

Basın, yayın ve gazetecilik işkolunda matbaa çalışanları hala risk altında çalışıyor. Koruyucu ekipmanlar sağlanmıyor, fiziksel mesafe nedeniyle korunamıyor. Dolayısıyla basın, yayın ve gazetecilik işkolunda matbaa çalışanları arasında vaka sayıları artış göstermeye devam ediyor.

Çimento, toprak ve cam işkolunda ihracat yapan firmalar üretime ara verdi, bazı bölümleri kapandı. Kapasitenin yarısını kullanan firmaların aldığı işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerin yetersiz olduğu bildirildi.

Madencilik ve taş ocakları işkolunda genele yayılan bir işçi sağlığı ve iş güvenliği önleminin alınmadığı görülmektedir.

Konaklama ve eğlence işkolunda maskelerin yetersiz olduğunu bildirmiştir.

İnşaat işkolunda alınan önlemlerin yetersiz olduğu ve inşaatta işlerin durdurulmadan işçiler arasında vaka sayılarının yaygınlaşmasının önlenemeyeceği vurgulanmaktadır.

Gıda işkolundaki işçiler arasında vaka sayısı artmaktadır. Gıda üretimi ve stok artışı nedeniyle yoğun mesailere kalan işçiler arasında fiziki mesafe önlemleri yeterli olmadığı bildirilmiştir. Gıda işçileri arasında da maskelerin ve eldivenlerin yetersiz olduğu görülüyor. Gıda işkolundaki işletmelerin bazılarında yemekhanelerde hiçbir düzenleme yapılmadığı, havalandırma sistemlerinin yetersiz olduğu, yeterli hijyenin sağlanmadığı ifade edilmektedir.